

**Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston
asetus sopimusvelvoitteisiin sovellettavasta laista (Rooma I)**

KOM(2005) 650 lopullinen — 2005/0261 COD

(2006/C 318/10)

Neuvosto päätti 24. helmikuuta 2006 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 262 artiklan nojalla pyytää Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunnon edellämainitusta aiheesta.

Asian valmistelusta vastannut ”yhtenäismarkkinat, tuotanto ja kulutus” -erityisjaosto antoi lausuntonsa 26. heinäkuuta 2006. Esittelijä oli Jörg **Frank von Fürstenwerth**.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 13.–14. syyskuuta 2006 pitämässään 429. täysistunnossa (syyskuun 13. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 191 ääntä puolesta ja 1 vastaan 5:n pidättyessä äänestämästä.

1. Tiivistelmä päätelmistä ja suosituksista

1.1 Euroopan talous- ja sosiaalikomitea on tyytyväinen komission aikomukseen antaa yhteisön asetus, jossa määritetään sopimusvelvoitteita koskevat lainvalintasäännöt. Näin kehitetään johdonmukaisesti eurooppalaisia lainvalintasääntöjä ja korjataan yhteisöoikeudessa vielä oleva puute. Asetus on hyödyllinen ja tarpeellinen yhtenäisen Euroopan oikeusalueen kehittämiseksi, sillä asiaa sääntelevää, sopimusvelvoitteisiin sovellettavaa lakia koskevaa vuoden 1980 yleissopimusta ⁽¹⁾ on ajantasaistettava. Kyseinen Rooman yleissopimus on kuitenkin monenvälinen sopimus, joten sen ajantasaistaminen olisi epävarmaa ja ylipäättään mahdollista vain aikaa vievissä neuvotteluissa.

1.2 Komitea kannustaa ja kehottaa komissiota saattamaan aloitteen — jäljempänä esitetyt ehdotukset huomioon ottaen — mahdollisimman pian päätökseen, jotta asetus voi tulla voimaan.

1.3 Komitea on tyytyväinen komission pyrkimykseen korjata täydellisen yhtenäistämisen avulla sääntelyn nykyiset puutteet, jotka johtuvat siitä, että sopimusvelvoitteita koskevista lainvalintasäännöistä ei ole olemassa jäsenvaltioissa sovellettavaa yhteisön säädöstä. Näin yksinkertaistetaan huomattavasti lainkäyttäjien työtä. Lainkäyttäjä voi tulevaisuudessa soveltaa yhtenäistä normistoa, joka on asetuksena kaikissa jäsenvaltioissa välittömästi sovellettavaa oikeutta. Asetus täydentää tarvittavalla tavalla ehdotettua Rooma II -asetusta ⁽²⁾, jonka käsittely on edennyt pitkälle lainsäädäntäprosessissa. Yhdessä Rooma II -asetuksen kanssa tarkasteltavalla asetuksella varmistetaan, että unionilla on ensimmäistä kertaa (pitkästi) yhtenäiset sopimusvelvoitteita koskevat lainvalintasäännöt.

1.4 Komitea kehottaa EU:n lakiasäätäviä toimielimiä ottamaan huomioon seuraavat muutosehdotukset:

- 3 artiklan 1 kohdan kolmas virke tulisi muuttaa tulkintaohjeeksi.
- 3 artiklan 3 kohtaa tulisi täydentää siten, että kuluttajasopimusten osalta lainvalinta sallitaan jälkikäteen vasta riidan syntymisen jälkeen.

— Tulisi tutkia, olisiko erityisissä poikkeustapauksissa järkevää soveltaa lainvalintaan 4 artiklan 1 kohdan säännöksiä joustavampia säännöksiä.

— Tulisi tutkia, voidaanko ja minkälaisin edellytyksin 5 artiklan mukainen lainvalintavapaus ulottaa myös tapauksiin, joissa yrittäjä harjoittaa toimintaansa kuluttajan jäsenvaltiossa tai on suunnannut toimintansa kyseiseen jäsenvaltioon.

— 22 artiklan c kohta tulisi poistaa.

Asetuksen valmistelu tulisi saattaa päätökseen mahdollisimman pian, jotta asetus voi tulla voimaan.

1.5 Komitea panee tyytyväisenä merkille, että Irlanti haluaa soveltaa asetusta vapaaehtoisesti. Komitea pahoittelee sitä, että asetusta ei sovelleta Yhdistyneeseen kuningaskuntaan eikä Tanskaan, sillä näin yhtenäistämisen vaikutus ei ole niin suuri kuin se voisi olla. Komitea kehottaa komissiota tekemään kaikkensa, jotta asetusta sovelletaan kyseisiin valtioihin eli että ne saattavat asetuksen osaksi kansallista lainsäädäntöään.

2. Yleistä

2.1 Aloitteen perustelut

2.1.1 Komissio luo asetuksen myötä Euroopan unionin yhtenäiset sopimusvelvoitteita koskevat lainvalintasäännöt. Sopimus-suhteita koskeva lainvalintasäännöstö on tietyssä määrin ollut voimassa jo vuodesta 1980, jolloin valtaosa Länsi-Euroopan maista päätti laatia yleissopimuksen sopimusvelvoitteisiin sovellettavasta laista (Rooman yleissopimus). Myöhemmin Rooman yleissopimukseen on liittynyt lisää maita. Oikeudelliseksi välineeksi valittiin monenvälinen sopimus, koska EY:n perustamis-sopimus ei tuolloin tarjonnut oikeusperustaa vastaavan yhteisön säädöksen antamiselle. Rooman yleissopimusta on sovellettu yli neljännesvuosisata, ja nyt se on laajalti tunnustettu todelliseksi kehitysaskeleeksi. Yleissopimuksen tarjoamat ratkaisut ovat edelleenkin pitkälti käyttökelpoisia. Yleissopimusta on kuitenkin

⁽¹⁾ Kesäkuun 19. päivänä 1980 allekirjoitettu sopimusvelvoitteisiin sovellettavaa lakia koskeva Rooman yleissopimus. Nykyinen versio: EYVL C 27, 26.1.1998, s. 34.

⁽²⁾ KOM(2006) 83 lopullinen — 2003/0168 COD.

tarkistettava ja ajantasaistettava tiettyjen todettujen heikkouksien poistamiseksi. Koska Rooman yleissopimus on monenvälinen sopimus, sitä voidaan tarkistaa vain uusien neuvotteluin, jotka olisivat pitkät ja joiden tulosta ei voitaisi ennakoita. Uusia neuvotteluja ei kuitenkaan enää tarvita, sillä EY:n perustamissopimus tarjoaa nykyisin oikeusperustan vastaavan yhteisön säädöksen antamiselle (EY:n perustamissopimuksen 61 artikla c kohta ja 65 artiklan b kohta). Lain soveltamisen helpottamiseksi säädöksen tulisi vastaisuudessa olla sama kaikissa unionin jäsenvaltioissa. Tämän vuoksi ainoa mahdollinen säädöslaji on asetus.

2.1.2 Vuonna 2004 komissio toteutti vuonna 2003 annettuun vihreään kirjaan ⁽³⁾ perustuvan julkisen kuulemisen. Sen yhteydessä suuri enemmistö kannatti asetuksen antamista. ETSK ⁽⁴⁾ ja Euroopan parlamentti ⁽⁵⁾ ovat myös kannattaneet Rooman yleissopimuksen ajantasaistamista ja sen muuttamista yhteisön asetukseksi.

2.2 Oikeuspoliittinen tausta

2.2.1 Asetusta on tarkasteltava siviili- ja siviiliprosessioikeutta koskevien komission toimien yhteydessä. Niiden tavoitteena on edistää yhtenäisen Euroopan oikeusalueen luomista ja helpottaa

⁽³⁾ KOM(2002) 654 lopullinen.

⁽⁴⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Vihreä kirja sopimussuhteisiin sovellettavasta laista tehdyn vuoden 1980 Rooman yleissopimuksen muuntamisesta yhteisön säädökseksi ja uudistamisesta", INT/176, 29.1.2004.

⁽⁵⁾ Euroopan parlamentin päätöslauselma siviiliprosessioikeuden lähentämisnäkömystä Euroopan unionissa (KOM(2002) 654 — KOM(2002) 746 — C5-0201/2003 — 2003/2087 (INI), A5-0041/2004).

⁽⁶⁾ Esimerkkeinä mainittakoon seuraavat ehdotukset:

Vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksen liittäminen osaksi yhteisön oikeutta asetuksen muodossa (tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla annettu asetus), neuvoston asetus (EY) N:o 44/2001, annettu 22 päivänä joulukuuta 2000, tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla, EYVL L 12, 16.1.2001, s. 1. ETSK:n aiheesta antama lausunto, EYVL C 117, 26.4.2000, s. 6 (esittelijä: Henri Malosse).

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 805/2004, annettu 21 päivänä huhtikuuta 2004, riittämättömiä vaatimuksia koskevan eurooppalaisen täytäntöönpanoperusteen käyttöönotosta, EUVL L 143, 30.4.2004, s. 15. ETSK:n aiheesta antama lausunto, EYVL C 85, 8.4.2003, s. 1 (esittelijä: Guido Ravoet).

Neuvoston asetus (EY) N:o 1348/2000, annettu 29 päivänä toukokuuta 2000, oikeudenkäynti- ja muiden asiakirjojen tiedoksiannosta jäsenvaltioissa siviili- tai kauppaoikeudellisissa asioissa, EYVL L 160, 30.6.2000, s. 37. ETSK:n aiheesta antama lausunto, EYVL C 368, 20.12.1999, s. 47 (esittelijä: Bernardo Hernández Bataller).

Neuvoston asetus (EY) N:o 1206/2001, annettu 28 päivänä toukokuuta 2001, jäsenvaltioiden tuomioistuinten välisestä yhteistyöstä siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa tapahtuvassa todisteiden vastaanottamisessa, EYVL L 174, 27.6.2001, s. 1. ETSK:n aiheesta antama lausunto, EYVL C 139, 11.5.2001, s. 10 (esittelijä: Bernardo Hernández Bataller).

Neuvoston asetus (EY) N:o 1346/2000, annettu 29 päivänä toukokuuta 2000, maksuvelvoitteiden menettelyistä, EYVL L 160, 30.6.2000, s. 1. ETSK:n aiheesta antama lausunto, EYVL C 75, 15.3.2000, s. 1 (esittelijä: Guido Ravoet).

Kulutusluottodirektiivi, KOM(2002) 443 lopullinen, 11.9.2002. ETSK:n aiheesta antama lausunto, EUVL C 234, 30.9.2003, s. 1 (esittelijä: Jorge Pegado Liz).

Neuvoston direktiivi 93/13/ETY, annettu 5 päivänä huhtikuuta 1993, kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehtoista, EYVL L 95, 21.4.1993, s. 29. ETSK:n aiheesta antama lausunto, EYVL C 159, 17.6.1991, s. 35 (esittelijä: G.H.E. Hilken).

Vihreä kirja eurooppalaisesta maksusuoritusmääräyksestä ja toimenpiteistä vähäisiä vaateita koskevien oikeudenkäyntien yksinkertaistamiseksi ja nopeuttamiseksi (KOM(2002) 746 lopullinen). ETSK:n aiheesta antama lausunto, EYVL C 220, 16.9.2003, s. 5 (esittelijä: Jörg Frank von Fürstenwerth).

Ehdotus: Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus eurooppalaisen maksamismääräysmenettelyn käyttöönotosta. ETSK:n aiheesta antama lausunto, EUVL C 221, 8.9.2006 (esittelijä: Jorge Pegado Liz).

kansalaisten oikeussuojan saatavuutta. Komitea on toistuvasti ilmaissut kantansa useisiin komission ehdotuksiin ⁽⁶⁾.

2.2.2 Ehdotettu asetus liittyy erityisen läheisesti komission toimiin sen määrittämiseksi, mitä aineellista oikeutta sovelletaan, eli komission ehdotukseen Rooma II -asetukseksi. Rooma II -asetus täydentää Rooma I -asetusta ja on sille luonnollista jatkoa.

2.3 Oikeusperusta, suhteellisuus, toissijaisuus ja säädöslaji

2.3.1 Asetuksen tarkoituksena on yhtenäistää sopimusvelvoitteita koskevat lainvalintasäännöt. Lainvalintasääntöjen yhtenäistämisen oikeusperustana on EY:n perustamissopimuksen 61 artiklan c kohta ja 65 artiklan b kohta. Sen mukaan komissiolla on valtuutus yhtenäistämiseen silloin, kun se on tarpeen sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan varmistamiseksi. Komitean näkemyksen mukaan tämä edellytys täyttyy, sillä lainvalintasääntöjen yhtenäistäminen edistää rajatylittävissä tapauksissa talouden toimijoiden yhdenvertaista kohtelua yhteisössä, parantaa oikeusvarmuutta, yksinkertaistaa lain soveltamista ja edistää näin halukkuutta ryhtyä rajatylittävään liiketoimintaan. Lisäksi se edistää jäsenvaltioiden säädösten vastavuoroista tunnustamista, sillä muiden jäsenvaltioiden lainkäyttäjät ja kansalaiset pystyvät välittömästi toteamaan niiden sisällön vastaavuuden.

2.3.2 Näihin tavoitteisiin ei päästä yksittäisten jäsenvaltioiden toimin. Ne edellyttävät unionin toimia. Tämä on toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteiden mukaista (EY:n perustamissopimuksen 5 artikla).

2.4 Komissio on aivan oikein valinnut säädöslajiksi asetuksen, sillä näin jäsenvaltioille ei jätetä direktiivin mahdollistamaa liikkumavaraa, kun säädös saatetaan osaksi kansallista lainsäädäntöä. Liikkumavara aiheuttaisi oikeudellista epävarmuutta, jota on vältettävä.

3. Erityistä

3.1 Soveltamisala ja yhteisön ulkopuolisen valtion lain soveltaminen (1 ja 2 artikla)

3.1.1 Asetuksella on määrä säätää sopimusvelvoitteita koskevista lainvalintasäännöistä siviili- ja kauppaoikeuden alalla (1 artiklan 1 kohta). Lainsäätäjä voi tässä yhteydessä käyttää tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla annetun asetuksen (I artiklan) terminologiaa, jota käytetään myös ehdotetussa Rooma II -asetuksessa, sillä se on sisällöltään vakiintunut. Asetusta ei näin ollen sovelleta vero- tai tulliasioihin eikä hallinto-oikeudellisiin asioihin. Asian mainitseminen ei ole tarpeen, mutta siitä ei ole haittaakaan.

3.1.2 Asetuksen tarkoituksena ei ole säätää siviilioikeudellisista lainvalintasäännöistä kokonaisuudessaan eikä edes siinä määrin, että sitä voitaisiin soveltaa sopimusvelvoitteita koskevan yksittäisen tapauksen arvioimiseksi. Lainsäätäjän olisi hyvä olla asettamatta liian kunnianhimoisia tavoitteita, jotta säädöshankkeen toteutettavuus ei vaarannu. Tämän vuoksi on perusteltua, että luonnollisten henkilöiden oikeudellinen asema, oikeuskelpoisuus ja oikeustoimikelpoisuus (1 artiklan 2 kohdan a alakohta) on jätetty asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle, sillä lainvalintasäännöissä näistä kysymyksistä säädetään perinteisesti erillisin välinein (tähän mennessä lähes yksinomaan monenvälisissä sopimuksissa⁽⁷⁾) niiden yhteiskuntapoliittisen ulottuvuuden vuoksi. Edellä mainituista syistä on perhesuhteista ja elatusvelvoitteista sekä varallisuussuhteista, avioliitosta, perintöoikeudesta ja testamentista johtuvat velvoitteet jätetty asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle (1 artiklan 2 kohdan b ja c alakohta), eli niistä tulee säätää erillisissä säädöksissä.

3.1.3 Vekseli-, sekki- ja arvopaperiasioden poissulkeminen (1 artiklan 2 kohdan d alakohta) perustuu niiden riittävään sääntelyyn erityisissä sopimuksissa⁽⁸⁾. Niiden soveltamisala on yhteisön aluetta laajempi, eikä niitä tulisi kyseenalaistaa.

3.1.4 Välytyssovimusten ja oikeuspaikkaa koskevien sopimusten poissulkeminen (1 artiklan 2 kohdan e alakohta) perustuu siihen, että ne kuuluvat kansainvälisen siviiliprosessioikeuden piiriin. Niitä voidaan tässä yhteydessä säännellä paremmin, ja niitä on myös osittain säännelty sopimuksissa, joiden soveltamisala on yhteisön aluetta laajempi. Sama koskee todistelu- ja menettelykysymyksiä (1 artiklan 2 kohdan h alakohta).

3.1.5 Yhtiöitä, yhdistyksiä ja oikeushenkilöitä koskevaan lain-säädäntöön liittyvien kysymysten poissulkeminen (1 artiklan 2 kohdan f alakohta) on välttämätöntä, sillä sen piirissä käsiteltävät kysymykset liittyvät niin läheisesti yhtiön oikeudelliseen asemaan, että näitä kysymyksiä tulisi säännellä erikseen. Trusti on angloamerikkalaisen oikeusjärjestelmän erityispiirre. Se jätettiin jo Rooman yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle (1 artiklan 2 kohdan g alakohta). Se jää aivan oikein myös tarkasteltavan asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle (1 artiklan 2 kohdan g alakohta).

3.1.6 Sopimusta edeltävistä suhteista johtuvien velvoitteiden poissulkeminen (1 artiklan 2 kohdan i alakohta) on yhteydessä deliktivastuuseen. Ne kuuluvat ehdotetun Rooma II -asetuksen soveltamisalaan, ja ne suljetaan näin ollen oikeutetusti tarkasteltavan asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle.

3.1.7 Komitea panee tyytyväisenä merkille, että Irlanti haluaa soveltaa asetusta vapaaehtoisesti. Komitea pahoittelee sitä, ettei Yhdistynyt kuningaskunta ole tehnyt samanlaista päätöstä. Asetusta ei sovelleta Tanskaan (1 artiklan 3 kohta) ennen kuin se tekee yhteisön kanssa sopimuksen asetuksen soveltamisesta tai asetuksen säännösten vapaaehtoisesta saattamisesta osaksi

⁽⁷⁾ Vrt. Haagin yleissopimukset, esimerkiksi 12.6.1902 allekirjoitettu yleissopimus lakien soveltamisesta avioliiton solmimisen alalla, 24.10.1956 allekirjoitettu yleissopimus lasten elatusvelvollisuuteen sovellettavasta laista ja 2.10.1973 allekirjoitettu yleissopimus elatusvelvollisuuteen sovellettavasta laista.

⁽⁸⁾ 7.6.1930 allekirjoitettu kansainvälinen vekselioikeutta koskeva Geneven yleissopimus ja 19.3.1931 allekirjoitettu kansainvälinen sekkioikeutta koskeva Geneven yleissopimus.

kansallista lainsäädäntöä. Komitea kehottaa komissiota tekemään kaikkensa, jotta asetusta sovelletaan kyseisiin kahteen valtioon eli että ne saattavat asetuksen osaksi kansallista lainsäädäntöään. Jos yksittäiset jäsenvaltiot eivät saata asetusta osaksi kansallista lainsäädäntöään, vaarantuu asetuksen tavoite lainvalintasääntöjen Euroopan laajuisesta yhtenäistämisestä. Olisi valitettavaa, jos niihin olisi edelleen sovellettava Rooman yleissopimusta, sillä Rooman yleissopimus ja Rooma I -asetus eroavat sisällöltään. Se saattaa johtaa siihen, että riippuen siitä, missä asia viedään oikeuden käsiteltäväksi, samasta asiasta voidaan tehdä erilaiset päätökset. Käsitelypaikan valinta on puolestaan jossain määrin sattumanvaraista huolimatta tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla annetun asetuksen, Brysselin yleissopimuksen ja Luganon yleissopimuksen soveltamisesta. Yhteisössä olisi vaikea hyväksyä tällaista tilannetta.

3.1.8 Asetuksessa säädetään sovellettavasta laista riippumatta siitä, onko kyseessä jäsenvaltion vai unionin ulkopuolisen valtion laki (2 artikla). Siinä noudatetaan näin lainvalintasääntöjen tunnustettua normia, jonka mukaan muita oikeusjärjestyksiä ei saa syrjiä. Komitea on tähän tyytyväinen. Mikäli tapauksen tosiseikasto edellyttää sen käsittelemistä tietyin valtion oikeusjärjestyksessä, ei voi olla merkitystä sillä, kuuluuko valtio yhteisöön vai ei.

3.2 Sovellettavaa lakia koskevat yleissäännöt (3 ja 4 artikla)

3.2.1 Ehdotuksen 3 artiklan 1 kohdan mukaan sovelletaan lähtökohtaisesti sen valtion lakia, josta osapuolet ovat sopineet. Komitea on tyytyväinen säännökseen, sillä siinä otetaan huomioon sopimusosoikeuden keskeisiin periaatteisiin kuuluva sopimusvapauden periaate ja se vastaa kansainvälisen yksityisoikeuden tunnustettua normia. Säännös vastaa pitkälti Rooman yleissopimuksen yleisesti asianmukaiseksi katsotun 3 artiklan 1 kohdan säännöstä. Komitea on tähän tyytyväinen. Komitean mukaan on kuitenkin olemassa vaara, että soveltaessaan säännöstä käytännössä tuomioistuimet saattavat etsiä oletuksiin perustuvaa osapuolten tahtoa ilman, että niillä on tähän riittäviä perusteita. Tämä olisi estettävä. Asiaa olisi selvennettävä johdanto-osan 7. perustelukappaleessa. Ehdotuksen 3 artiklan 3 kohdassa painotetaan sovellettavan lain valinnanvapautta siinä määrin, että osapuolet voivat milloin tahansa sopia uudesta sovellettavasta laista. Komitea on säännökseen lähtökohtaisesti tyytyväinen, mutta katsoo, että se saattaa kuitenkin vaarantaa kuluttajansuojan, sillä kuluttaja ei aina voi täysin ennakoita tällaisen menettelytavan seurauksia. Komitea ehdottaa, että kuluttajasopimusten yhteydessä sovellettavan lain vaihtaminen sallitaan jälkikäteen — tuomioistuimen valintaa koskevista sopimuksista annettujen säännösten mukaisesti (Bryssel I -asetuksen 17 artiklan 1 kohta) — vasta riidan syntymisen jälkeen, sillä kuluttaja on tällöin varuillaan ja toimii varovaisemmin.

3.2.2 Ehdotuksen 3 artiklan 1 kohdan kolmannen virkkeen mukaan (mikäli sovellettavaa lakia ei nimenomaisesti ole valittu) voidaan tuomioistuinta koskevan osapuolten sopimuksen perusteella olettaa, että osapuolet ovat valinneet kyseisen jäsenvaltion lain. Säännös kuvastaa pyrkimystä yhdistää käsittelyfoorumi ja lainsäädäntö. Näin voidaan yleensä yksinkertaistaa tuomioiden antamista. Komitean mielestä on kuitenkin kysyttävä, haittaako säännöksen näin tiukka muotoilu osapuolten tahdonautonomiamia. Olisi asianmukaisempaa lieventää sitä ja muotoilla se toisen virkkeen yhteydessä pelkäksi tulkintaohjeeksi esimerkiksi seuraavasti:

”Tässä yhteydessä on etenkin otettava huomioon osapuolten valitsema tuomioistuin.”

3.2.3 Komitea haluaa tarkastella lähemmin näkökohtaa, joka on Euroopan oikeusalueen tulevaisuuden kannalta erittäin tärkeä, nimittäin Euroopan yhteisössä mahdollisesti luotavaa ns. valinnaista normia tai 26. järjestelmää. Sillä tarkoitetaan, että osapuolet voisivat valita yhteisön siviililainsäädännön, jonka luomisesta keskustellaan parhaillaan ja jonka esiaste parhaillaan laadittava yhteinen viitekehys voisi olla. Ehdotuksen 3 artiklan 2 kohdassa on avoimuuslauseke, jonka nojalla osapuolet voivat valita ylikansallisen lainsäädännön. Tällainen mahdollisuus ei tähän mennessä ole ollut kansainvälisessä yksityisoikeudessa itsestään selvä, ja komitea kannattaa sitä painokkaasti. Sopimusosapuolet voisivat ensimmäistä kertaa hyödyntää todella pitkälle yhdenmukaistettua eurooppalaista sopimusmallia, mikä olisi suuri edistysaskel sisämarkkinoiden toteuttamisessa. ⁽⁹⁾

3.2.4 Ehdotuksen 4 artiklan 1 kohdassa säädetään erilaisiin sopimuksiin sovellettavasta laista. Sopimukset täydentävät sisällöllisesti asetuksen 4 artiklan 2 kohdan säännöstä, joka on otettu Rooman yleissopimuksesta. Rooman yleissopimuksessa kyseisiin säännöksiin olisi päästy vain tulkitsemalla Rooman yleissopimuksen 4 artiklan 2 kohtaa. Komission ehdottaman säännöksen voidaan katsoa parantavan oikeusvarmuutta, mutta samalla luodaan jäykkä ja joustamaton säännös, joka ei mahdollista poikkeuksia, vaikka ne saattaisivat yksittäistapauksissa olla paikallaan. Komitea on huolissaan siitä, että tämä askel taaksepäin Rooman yleissopimukseen nähden saattaa vaikuttaa haitallisesti, sillä voidaan kuvitella tapauksia, joissa ehdotuksen tiukat säännökset eivät poikkeuksellisesti johda asianmukaiseen ratkaisuun. Voitaisiin ajatella, että tällaisissa poikkeustapauksissa tuomari voisi soveltaa soveltuvampaa lakia, mikä saattaa johtaa parempaa tulokseen. Säännöksestä poikkeaminen ei kuitenkaan saa johtaa mielivaltaisuuteen valittaessa sovellettavaa lakia. Korkeatasoisen oikeusvarmuuden ja sovellettavaa lakia koskevan ennakoitavuuden vuoksi säännöksestä poikkeamista onkin harkittava erittäin huolellisesti, ja sitä on perusteltava tuomiossa erittäin painavin syin. Komitea kehottaa tutkimaan, olisiko säännöstä edellä mainittujen ajatusten perusteella muutettava.

3.2.5 Komitea ymmärtää 4 artiklan 1 kohdan f alakohdan sisältyvän komission pyrkimyksen. Komitea muistuttaa kuitenkin

⁽⁹⁾ Jos valinnainen normi tai 26. järjestelmä joskus toteutuu, sen edellyttäisiin olevan paras kaikista ajateltavissa olevista siviililainsäädännöistä. Jos sovitaisiin valinnaisen normin soveltamisesta, sitä ei, toisin kuin jäsenvaltion lainsäädäntöä, tarvitsisi enää mukauttaa jäsenvaltioiden pakottavien sääntöjen perusteella (tai oikeusjärjestyksen perusteella (*ordre public*) — 20 artikla). Valinnaisen normin valinta johtaisi pikemminkin kyseisen säännösten täysin rajoittamattomaan soveltamiseen, sillä se olisi yleisesti tunnustettu standardi Euroopan unionissa. Koska ehdotuksen 3 artiklan 2 kohdan nojalla on jo periaatteessa mahdollista tehdä kyseinen lainvalinta, tulisi johdonmukaisesti myös tässä kohdassa luoda edellytykset, joiden avulla mahdollistetaan valinnaisen normin etujen toteutuminen. Tulisi nimenomaan mainita, että jos sovitetaan ylikansallisen lainsäädännön soveltamisesta, 8 artikla menettää merkityksensä (sama koskee oikeusjärjestystä (*ordre public*) — 20 artikla).

siitä, että monet teollis- ja tekijänoikeudet voidaan muodostumisperusteidensa vuoksi siirtää muin kuin oikeudenhaltijan asuinpaikan lainsäädännön mukaisin edellytyksin. Koska 4 artiklan 1 kohdassa ei säädetä asuinpaikan lainsäädännön soveltamisesta oikeussuhteen syntyessä, saattaa sovellettavan lain muuttuminen oikeudenhaltijan asuinpaikan muuttuessa jälkeensä johtaa tällaisissa tapauksissa teollis- ja tekijänoikeuksien suojan oikeusperustaa koskeviin ongelmiin. Komitea kehottaa komissiota tutkimaan ongelmaa ja ehdottamaan asianmukaisia ratkaisua.

3.3 Sovellettavaa lakia koskevat erityissäännöt (5–17 artikla)

3.3.1 Ehdotuksen 5 artiklassa on perusteellisesti tarkistettu kuluttajasopimuksia koskevia Rooman yleissopimuksen säännöksiä, jotka ovat monin paikoin vaikeaselkoisia ja joita on haluttu tarkistaa. Komitea katsoo, että komission toimenpide on oikean suuntainen, sillä vastaisuudessa vältetään Rooman yleissopimuksen 5 artiklassa edellytetty monimutkainen kahden erilaisen oikeusjärjestyksen soveltaminen samaan tapaukseen. Yrittäjän kanssa sopimuksia tekevä kuluttaja tarvitsee epäilemättä myös lainvalintasääntöjä koskevaa suojaa. Se varmistetaan lähtökohtaisesti soveltamalla sen jäsenvaltion lakia, jossa kuluttajan asuinpaikka on (5 artiklan 1 kohta), sillä kuluttaja tuntee (mahdollisesti) kyseisen oikeusjärjestyksen, hallitsee kyseisen maan kielen ja voi saada helpoiten asiantuntija-apua. Esitettyssä tekstissä edellytetään myös, että elinkeinotoimintaa harjoitetaan siinä jäsenvaltiossa, jossa kuluttajan asuinpaikka on tai että kyseinen jäsenvaltio on toiminnan kohdema. Elinkeinonharjoittajat pyrkivät soveltamaan kotimaansa lainsäädäntöä, sillä se on niille helpompaa. Komission ehdotuksessa palvellaan (Rooman yleissopimuksen mukaisesti) elinkeinonharjoittajien intressejä siten, että ne voivat jäljelle jäävissä tapauksissa toimia näin. Komitea pohtii kuitenkin sitä, onko artiklan 2 kohdan mukaisesti todella tarpeen poistaa täysin kuluttajasopimuksen osapuolilta mahdollisuus valita sovellettava laki. Komitean mielestä on pikemminkin todennäköistä, että kuluttajat hyötyisivät mahdollisuudesta valita sovellettava laki ainakin, jos toteutetaan tiettyjä suojatoimia, joita he kokemattomimpina ja heikoimpina sopimusosapuolina epäilemättä tarvitsevat. Komitea suositteleeekin, että komissio tarkistaa vielä kerran kyseisen säännöksen edellä mainitun mukaisesti.

3.3.2 Työsopimuksia koskevat säännökset (6 artikla) heijastavat työntekijöiden erityistä suojelun tarvetta. Säännös on peräisin Rooman yleissopimuksen 6 artiklasta, ja sitä on täydennetty säännöksiin, joissa otetaan asianmukaisesti huomioon työsuhteiden kehittyminen. Artiklaa on täydennetty ilmaisulla ”valtio, josta käsin”, jotta voidaan ottaa huomioon Brysselin yleissopimuksen 18 artiklaa koskeva yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntö. Koska asetuksessa tai sen perusteluissa ei ole esitetty tarkkaa määritelmää, komitea kysyykin, miten on ymmärrettävä ”väliaikainen” työskentely toisessa valtiossa (6 artiklan 2 kohdan a alakohhta). Puute on välttämättä korjattava,

sillä se seikka, että työskentely on "väliaikaista", on ratkaisevan tärkeä määrittettäessä sovellettavaa lakia. Puutetta ei myöskään voida korjata viittaamalla työntekijöiden lähettämisestä annetun direktiivin⁽¹⁰⁾ 2 artiklaan, sillä siinä ei myöskään anneta tarkkaa määritelmää. Komitean on myös vaikea ymmärtää, miksi tarvitaan säännöstä paikasta, joka "ei ole minkään valtion alueellisen suvereenisuuden alainen" (6 artiklan 2 kohdan b alakohhta). Ilmaisulla viitataan mahdollisesti kansainvälisillä vesillä sijaitseviin öljyn- ja kaasunporauslauttoihin. Asiaa tulisi selvittää ainakin perusteluissa.

3.3.3 Ehdotuksen 7 artikla koskee sopimuksen mukaista edustusta, josta on säädetty vain osittain Rooman yleissopimuksessa, eikä edustajan ja kolmannen osapuolen välinen oikeussuhde sisälly siihen. Onkin aika korjata puute (7 artiklan 2 kohta). On vaikea vastata siihen, minkä valtion lakia tässä yhteydessä tulisi soveltaa, sillä kyseessä ovat sekä edustajan että kolmannen osapuolen intressit. Kolmas osapuoli lienee yleensä enemmän suojan tarpeessa, mikäli kyseessä on valtuudet ylittävä tai ilman valtuuksia tapahtuva toiminta. Ehdotetussa tekstissä pyritään ottamaan huomioon molempien osapuolten intressit, ja näin ollen komitea kannattaa sitä.

3.3.4 Pakottavat säännökset ovat vaikea asia, sillä osapuolten lainvalinnan tuloksia ei tulisi rajoittaa enemmän kuin mitä välttämättä on tarpeen, eikä lain soveltamista tulisi vaikeuttaa säännöksin, jotka eivät kuulu sopimukseen sovellettavaan lakiin. Ehdotuksen 8 artikla vastaa pääosin Rooman yleissopimuksen 7 artiklan 2 kohtaa. Asetuksessa otetaan huomioon Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen asiaa koskeva oikeuskäytäntö⁽¹¹⁾ sekä määritellään pakottavat säännökset ja annetaan niille vaikutusta. Lainkäyttäjälle tällaiset tilanteet ovat vaikeita siksi, että tapauksen arviointiperusta ei ole yhtenäinen ja että mahdollisesti on sovellettava epäyhtenäisiä tai jopa ristiriitaisia säännöksiä ja sovitettava ne yhteen. Tämä vie aikaa, on lakiteknisesti monimutkaista ja lisää oikeudellista epävarmuutta. Kun otetaan huomioon jäsenvaltioiden lainsäädännön yhtenäistämisen tilanne, komitea ei kuitenkaan näe vaihtoehtoja etenkin, kun jopa oikeustieteilijät kannattavat aivan ylivoimaisesti pakottavien säännösten soveltamista lainvalintatapauksissa.

3.3.5 Ehdotuksen 10–17 artiklat ovat komitean mielestä pitkälti ongelmattomia eivätkä edellytä yksityiskohtaisia kommentteja etenkin niissä kohdin, joissa säännökset on otettu suoraan Rooman yleissopimuksesta.

3.3.6 Ehdotuksen 10 artiklassa (muodoltaan pätevä sopimus) otetaan etäsovimusten määrän kasvun johdosta huomioon tarve yksinkertaistaa sopimusten tai yksipuolisten toimien pätevää muotoa koskevia säännöksiä, ja siinä otetaan käyttöön sovellettavaa lakia koskevia lisäsääntöjä.

⁽¹⁰⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 96/71/EY, annettu 16 päivänä joulukuuta 1996, palvelujen tarjoamisen yhteydessä tapahtuvasta työntekijöiden lähettämisestä työhön toiseen jäsenvaltioon, EYVL L 18, 21.1.1997, s. 1.

⁽¹¹⁾ Asiat C-369/96 ja C-374/96, 23.11.1999.

3.3.7 Saatavan siirto ja monissa oikeusjärjestyksissä tunnettu velkojan ja saatavan siirtävän kolmannen osapuolen välinen sopimus velkojan oikeuksien siirtämisestä viimeksi mainitulle täyttävät samankaltaisen taloudellisen tehtävän⁽¹²⁾. On paikallaan säätää molemmista 13 artiklassa. Ehdotetun asetuksen 13 artiklan 3 kohdassa otetaan käyttöön uusi lainvalintasääntö, jonka avulla säädellään kysymystä siitä, minkä valtion lain mukaan määräytyy se, voidaanko saatavan siirtoon vedota kolmansia vastaan. Säännös perustuu aivan oikein 12. joulukuuta 2001 allekirjoitettuun YK:n yleissopimukseen saatavien siirrosta kansainvälisessä kaupassa.

3.3.8 Ehdotuksen 14 artikla sisältää lainvalintasäännön, joka koskee saatavan siirtymistä lain nojalla. Asia tunnetaan useimmissa oikeusjärjestyksissä. Sen vuoksi tarvitaan lainvalintasääntöä. Ehdotuksen 15 artikla täydentää 14 artiklaa lainvalintasäännöllä, joka koskee useamman kuin yhden velallisen yhteisvastuuta lain nojalla tapahtuvan saatavan siirtymisen yhteydessä. Olisi ollut järkevää yhdistää se 14 artiklaan, mutta asiaa ei ole tarpeen muuttaa.

3.4 Muut säännökset ja loppusäännökset (18–24 artikla)

3.4.1 Asetuksen III ja IV luvussa käsitellään pääosin yleistä lainvalintakäytäntöä vastaavia teknisiä sääntöjä, joita ei tarvitse kommentoida yksityiskohtaisesti. Tämä koskee etenkin 19 artiklaa (takaisin- ja edelleenviittauksen poissulkeminen), joka vastaa Rooman yleissopimuksen 15 artiklaa, 21 artiklaa (valtion eri alueiden oikeussäännöt), joka vastaa Rooman yleissopimuksen 19 artiklaa, 20 artiklaa (oikeusjärjestyksen perusteet), joka vastaa Rooman yleissopimuksen 16 artiklaa sekä 23 artiklaa (suhde voimassa oleviin kansainvälisiin yleissopimuksiin), joka vastaa Rooman yleissopimuksen 21 artiklaa.

3.4.2 Henkilön asuinpaikalla (18 artikla) on nykyisessä kansainvälisessä yksityisoikeudessa keskeinen merkitys määrittäessä sovellettavaa lakia. Luonnollisen henkilön asuinpaikan määrittäminen on ongelmatonta, mutta oikeushenkilöiden osalta asia voi olla epäselvä. Asetuksessa ongelma ratkaistaan tarkoituksenmukaisella tavalla, sillä asuinpaikka määräytyy oikeushenkilön keskushallinnon sijainnin mukaan. Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla annetun asetuksen 60 artiklan siirtäminen asetukseen ei olisi ollut tarkoituksenmukaista, sillä kyseisen asetuksen mukaan lainvalinta määräytyy yleisesti kotipaikan eikä asuinpaikan mukaan. Lisäksi siinä omaksuttu kolmen vaihtoehdon ratkaisu olisi heikentänyt oikeusvarmuutta.

3.4.3 Ehdotuksen 22 artiklan c kohtaa on vaikea ymmärtää. Siinä näytään säädettävän siitä, että mahdollisesti myöhemmin annettavat yhteisön säädökset voivat sisältää omia lainvalintasääntöjä, jotka menevät tarkasteltavan asetuksen soveltamisen edelle. Kansainvälisen yksityisoikeuden yhtenäistämässä saavutettu taso tulisi kuitenkin säilyttää myös tulevaisuudessa. On vältettävä pirstoutumista eri oikeuslähteisiin, joiden säännökset ovat sisällöltään erilaisia. Mikäli tulevaisuudessa tarvitaan erityissäännöksiä, ne tulisi liittää asetukseen.

Komitea kehottaa poistamaan 22 artiklan c kohdan.

⁽¹²⁾ Huomautus: Asia ilmenee vain ehdotuksen ranskankielisestä toisinnosta. Saksankielisessä toisinnossa sitä ei ole käännetty ilmeisesti siksi, että Saksan lainsäädännössä ei ole vastaavaa oikeudellista instituutiota. Täydellisyysden vuoksi asia tulisi kuitenkin mainita edes selittäen.

3.5 Liite I

3.5.1 Liitteen kolmannessa ja neljännessä luetelmakohdassa mainitaan "toinen vahinkovakuutusdirektiivi" ja "toinen henkivakuutusdirektiivi". Huolimatta siitä, että viimeksi mainittu direktiivi on kumottu ja että tässä tarkoitettaneen sitä korvaavaa henkivakuutusdirektiiviä⁽¹³⁾, ovat molemmat luetelmakohdat ongelmallisia. Komitea ei kuitenkaan mene niin pitkälle, että se kehottaisi poistamaan kyseiset luetelmakohdat. Se kiinnittää kuitenkin komission huomiota niihin suuriin ongelmiin, jotka ehdotus aiheuttaa. Näin menetetään suuri mahdollisuus yksinkertaistaa ja yhtenäistää lainvalintasääntöjä sekä ratkaista kyseisellä alalla esiintyviä ongelmia. Liitteen I kolmas ja neljäs luetelmakohta tarkoittaisivat yhdessä 22 artiklan a kohdan kanssa sitä, että asetusta ei voitaisi soveltaa niiden ensivakuutus sopimusten⁽¹⁴⁾ lainvalintasääntöihin, jotka kattavat EU:ssa sijaitsevat riskit, sillä asiasta säännellään mainituissa direktiiveissä.

3.5.2 Sitä vastoin niiden vakuutus sopimusten lainvalintasäännöt, jotka kattavat unionin ulkopuolella sijaitsevat riskit ja EU:ssa sijaitsevat riskit (vaikkakin vain, jos sopimus on tehty muun kuin EU:hun sijoittautuneen vakuutusnantajan kanssa) sekä jälleenvakuutus sopimusten lainvalintasäännöt kuuluvat kuitenkin asetuksen soveltamisalaan. Näin säilytettäisiin tilanne, joka on jo nyt aiheuttanut sekaannusta lainkäyttäjien keskuudessa⁽¹⁵⁾. Vakuutus sopimusten lainvalintasäännöt ovat vakuutusdirektiivien antamisesta lähtien poikenneet yleisistä sopimusvelvoitteista koskevista lainvalintasäännöistä (Rooman yleissopimuksen 1 artiklan 3 kohta), vaikka vakuutus sopimuksiinkin liittyy sopimusvelvoitteita. Tätä varten ei ole ollut varsinaisia perusteluja, mutta Rooman yleissopimusta tehtäessä ei ollut vielä aloitettu toisen sukupolven vakuutusdirektiivien laatimista, ja ennen lainvalintasääntöjen antamista haluttiin katsoa, minkälaiseksi sääntelykehys muodostuisi⁽¹⁶⁾. Tämä ei enää pidä paikkaansa.

3.5.3 Kansainvälisen yksityisoikeuden säännökset ovat vieraita elementtejä direktiiveissä, joille on leimallista valvontaoi-

keus. Asiaa tuntematon lainkäyttäjä ei olettaisi löytävänsä niitä sieltä. Jako erilaisiin horisontaalisiin ja alakohtaisiin oikeuslähteisiin monimutkaistaa vakuutuksia koskevaa kansainvälistä yksityisoikeutta. Oikeusjärjestyksen yhtenäisyyden vuoksi kyseiset normit tulisi koota yhteen, ja erityissäännökset olisi poistettava.

3.5.4 Direktiiveihin sisältyvän kansainvälisen yksityisoikeuden siirtäminen sellaisenaan Rooma I -asetukseen ei vaikuta järkevältä. Näin säilytettäisiin perusteita niitä vakuutus sopimuksia koskevat erilaiset säännöt, jotka kattavat EU:ssa ja sen ulkopuolella sijaitsevat riskit. Tätä ei voida perustella viittaamalla valvontaoikeuteen. Vakuutusnantajia valvotaan kotipaikan mukaan, ja näin ollen rajatylittävässä toiminnassa valvonta ja vakuutus kattaman riskin sijainti eroavat yleensä joka tapauksessa toisistaan. Tilanne ei ole samanlainen EU:ssa ja sen ulkopuolella sijaitsevia riskejä koskevien vakuutus sopimusten suhteen. On järkevää soveltaa vakuutus sopimuksiin, jotka kattavat EU:ssa sijaitsevat riskit, asetuksen yleisiä sovellettavaa lakia koskevia säännöksiä. Lainvalintaa koskevien asetuksen sääntöjen käyttöönoton johdosta vakuutusala ja sen muut kuin kuluttajasektoriin kuuluvat asiakkaat hyötyisivät tulevaisuudessa entistä laajemmista lainvalintamahdollisuuksista. Sopimus oikeudellisesti järkevä lainvalinta mahdollistaisi identtisten tuotteiden tarjonnan Euroopan laajuisesti, minkä ansiosta huomattava tuotekehityksen tarve poistuisi. Tällainen tarve on aiemmin johtanut siihen, että vakuutusnantajat ovat tuskin lainkaan hyödyntäneet palvelujen tarjonnan vapautta muutoin kuin suuret riskit kattavien vakuutusten osalta. Myös vakuutus alalla vain kuluttajat tarvitsevat yleensä suojaa lainvalinnan suhteen. Elinkeinonharjoittajilla ja itsenäisillä ammatinharjoittajilla on tähän asti ollut kuluttajia heikompi suoja, mutta niillä ei ole täyttä vapautta valita sovellettavaa lakia, joten ne eivät tarvitse erityistä suojaa. Elinkeinonharjoittajilla ja itsenäisillä ammatinharjoittajilla on myös riittävästi kokemusta liike-elämästä ymmärtääkseen valintansa seuraukset, jos ne haluavat soveltaa muuta kuin kotimaansa lakia, tai tunnistaakseen tapaukset, joissa ne tarvitsevat lainopillista neuvontaa.

Bryssel 13. syyskuuta 2006

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Anne-Marie SIGMUND

⁽¹³⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2002/83/EY, annettu 5 päivänä marraskuuta 2002, henkivakuutuksesta, EYVL L 345, 19.12.2002, s. 1.

⁽¹⁴⁾ Erotuksena jälleenvakuutus sopimuksista.

⁽¹⁵⁾ Tällä hetkellä tilanne on seuraavanlainen: Rooman yleissopimuksen 1 artiklan 3 kohdan nojalla vakuutus sopimukset eivät kuulu yleissopimuksen soveltamisalaan edellyttäen, että kyse on ensivakuutus sopimuksista, mutta vain, jos riski sijaitsee EU:ssa. Rooman yleissopimuksesta ei voida päätellä, milloin tilanne on tämä, vaan asia on selvitettävä vakuutusdirektiivien avulla. Rooman yleissopimusta sovelletaan kuitenkin jälleenvakuutus sopimuksiin sekä tapauksiin, joissa riski sijaitsee EU:n ulkopuolella.

⁽¹⁶⁾ Giuliano ja Lagarde, Raportti sopimusvelvoitteisiin sovellettavaa lakia koskevasta yleissopimuksesta, EYVL C 282, 31.10.1980, s. 13.